

Metodika předcházení a řešení důsledků zmenšování obcí a měst

Metodika předcházení a řešení důsledků zmenšování obcí a měst

**s osvědčením č. 0011/2015
o uznání Certifikované metodiky výzkumu, vývoje a inovací.**

Hana Svobodová

Jan Binek

Ondřej Šerý

Daniel Bárta

Roman Chmelař

Zdeněk Šilhan

Iva Galvasová

**GaREP, spol. s r.o.,
Brno 2015**

Metodika vznikla v rámci řešení projektu Technologické agentury ČR, programu Beta: TB030MMR002 **Zmenšující se města a regiony v České republice**. Projekt je řešen firmou GaREP, spol. s r.o. v období 1. 11. 2014 – 31. 12. 2015.

Řešitelská organizace

GaREP, spol. s r.o., společnost pro regionální ekonomické poradenství

nám. 28. října 3

602 00 Brno

garep@garep.cz

Autoři

RNDr. Hana Svobodová, Ph.D.

Ing. Jan Binek, Ph.D.

RNDr. Ondřej Šerý, Ph.D.

Bc. Daniel Bárta

Ing. Bc. Roman Chmelař

Ing. Zdeněk Šilhan

PhDr. Iva Galvasová

Oponenti

Posudek ze státní správy: RNDr. Jan Bína, CSc. (Ústav územního rozvoje)

Posudek odborníka v daném oboru: Mgr. Ondřej Konečný, Ph.D. (Ústav regionálního rozvoje a veřejné správy, Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií, Mendelova univerzita v Brně)

ISBN 978-80-905139-6-9

OBSAH

---

1. CÍL METODIKY	6
2. POPIS METODIKY	6
2.1 Východiska	7
2.2 Řízení procesu řešení zmenšování a koordinace činností	8
2.3 Způsoby předcházení a řešení příčin a důsledků zmenšování měst	9
2.3.1 Řešení dlouhodobého zmenšování města a zázemí (typ 1)	10
2.3.2 Řešení dlouhodobého zmenšování projevujícího se pouze ve městě (typ 2)	15
2.3.3 Řešení specifických příčin a důsledků zmenšování měst	18
2.3.4 Doporučení k posílení agendy samosprávy	19
3. POPIS UPLATNĚNÍ CERTIFIKOVANÉ METODIKY	20
4. DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE	21
4.1 Přehled použité literatury	21
4.2 Seznam publikací, které předcházely metodice a byly publikovány	21
5. OSVĚDČENÍ O UZNÁNÍ CERTIFIKOVANÉ METODIKY VÝZKUMU, VÝVOJE A INOVACÍ	22

1. CÍL METODIKY

Cílem metodiky je zformulovat opatření, která mohou státní správa a územní samosprávy činit pro řešení či předcházení zmenšování měst. Konkrétním typům opatření souvisejícím se zmenšováním měst jsou přiřazeny typové nástroje. V metodice jsou také uvedeny aktivity realizované v modelových městech, které slouží jako příklady dobré praxe.

Metodika bude i **realizačním nástrojem pro regionální politiku na národní a místní úrovni** při naplňování hlavních principů Strategie regionální politiky ČR na období 2014–2020. Jde zejména o zmírňování prohlubování negativních regionálních rozdílů (vyrovnávací cíl). Konkrétně o řešení priorit v prioritní oblasti Územní soudržnost.

2. POPIS METODIKY

Metodika představuje soubor opatření, které mohou státní správa a územní samosprávy činit proto, aby předcházely nebo eliminovaly proces zmenšování měst. Metodika je založena na poznání, vyhodnocení a uspořádání výsledků z případových studií provedených v osmi modelových zmenšujících se městech. Jako inspirace pro návrh opatření byly rovněž využity příklady dobré praxe z několika českých měst i ze zahraničí.

Metodika navazuje na Metodiku identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst¹, která byla založená především na datových analýzách a zpracování osmi případových studií zmenšujících se měst. Tato metodika řešila první tři kroky z následujícího schématu. Předkládaná metodika se věnuje čtvrtému kroku schématu:

Metodika předcházení a řešení důsledků zmenšování obcí a měst je založena na **expertním návrhu** nástrojů řešení identifikovaných příčin zmenšování se města a je ověřena pomocí **delphi panelu**, tj. panelu expertů, který byl realizován opakovaně, a tím byly jednotlivé odpovědi verifikovány.

Obdobná metodika jako komplex nebyla pro úroveň měst České republiky doposud vytvořena, nicméně návrhy pro území měst uvádí např. Rumpel a Slach (2012). Samozřejmě dílčí opatření proti zmenšování jsou uvedeny v koncepčních dokumentech některých měst a metodika rovněž přejímá obecné zásady strategického plánování. Zároveň je využita již existující typologie rozvojových nástrojů (Binek, Svobodová et al. 2009).

Metodika bude využitelná pro města, která již procesem zmenšování procházejí a hodlají podnikat opatření k jeho eliminaci. Metodika může sloužit i jako impulz pro města, která se prozatím nezmenšují, avšak v souvislosti se současnými trendy v sídelní struktuře (zejména suburbanizace, rušení škol, přesun výroby a další) by k němu mohlo v budoucnu dojít. Lze tedy říct, že se jedná i o preventivní opatření.

Postup práce s metodikou:

Metodika navazuje na Metodiku identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst, kde byla představena základní typologie zmenšujících se měst, byl popsán způsob identifikace zmenšujících se měst a příčiny zmenšování rozdělené na příčiny ekonomické, sociální, environmentální a prostorové.

¹ SVOBODOVÁ, H., BINEK, J. et al. (2015): Metodika identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst. Brno: GaREP, spol. s r.o. ISBN 978-80-905139-5-2.

Předkládaná metodika následně navrhuje, jak obecně přistoupit k řešení problému zmenšování (řízení procesu zmenšování) pro jednotlivé typy zmenšujících se měst (zejména typ 1 a typ 2 – dlouhodobě se zmenšující města) ve vazbě na danou příčinu, a to z hlediska:

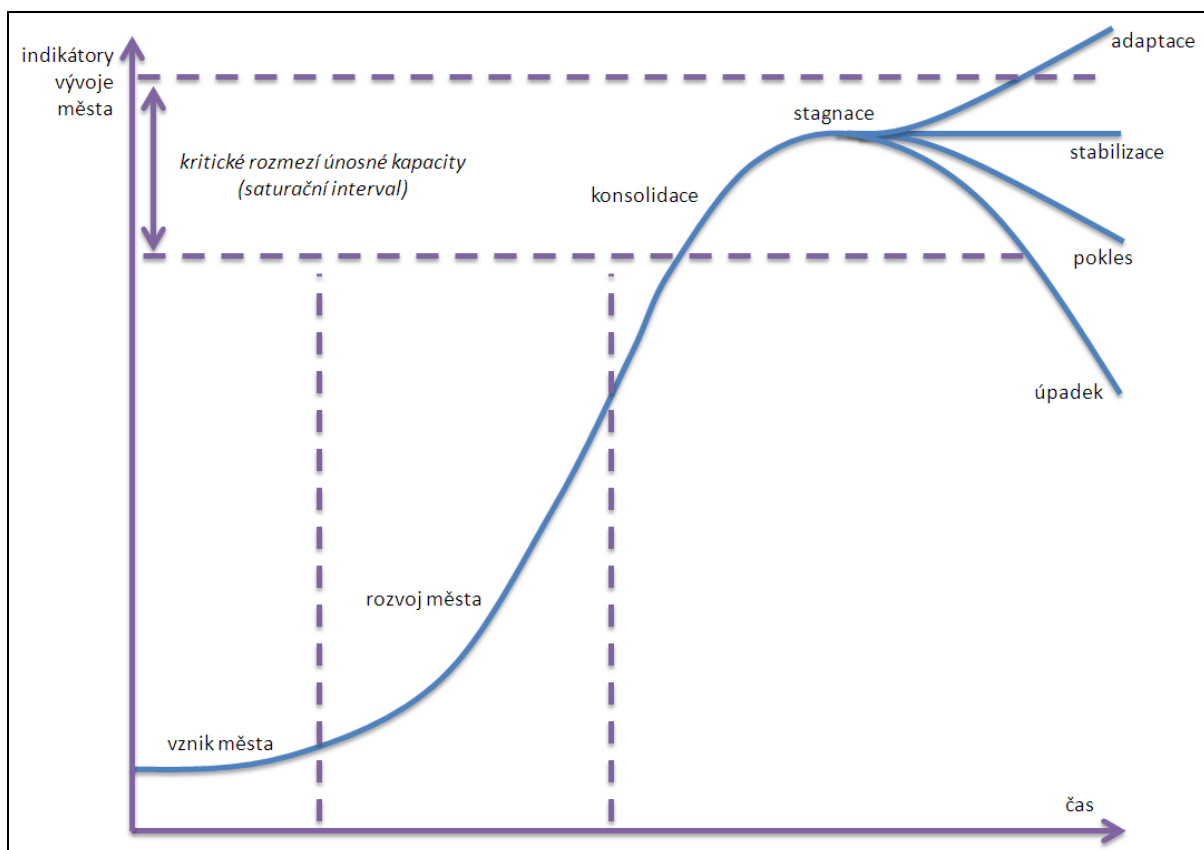
- volby konkrétního **opatření** pro předcházení nebo eliminaci zmenšování, včetně výběru vhodného nástroje,
- stanovení **odpovědné osoby** za realizaci opatření (= **realizátor**).

Uvedená opatření jsou znázorněna **tabulkou**, kdy v prvním sloupci je uvedena příčina zmenšování a k ní přiřazeno možné řešení – opatření, nástroje a realizátoři.

Na závěr jsou uvedeny **doporučení na posílení agendy samosprávy a příklady dobré praxe**, které se mohou i pro další města stát inspirací či návodem pro rozvoj.

2.1 VÝCHODISKA

Problematika zmenšování měst je v zahraničních i českých publikacích řešena zejména jako analýza stavu – tedy popis toho, jaký je vývojový trend města a co zmenšování města způsobuje či může způsobit. Minimum publikací, např. Rink et al. (2012), se však zabývá řešením, jak zmenšování měst omezit. Tato řešení se objevují v obecné rovině v koncepčních dokumentech, ať už na národní, krajské či lokální úrovni, avšak efektivita těchto opatření není nijak hodnocena. Hodnocení opatření je třeba brát v úvahu již při jejich formulaci.

Obr. 1: Životní cyklus města.

Pramen: zpracováno dle Životního cyklu destinace Butler (1980), Plog (1974)

V obecné rovině lze vývoj města popsat pomocí „životního cyklu města“ (viz obr. 1), který znázorňuje fáze jeho vývoje jako a) vznik města, b) rozvoj města, c) konsolidace, d) **stagnace**, což je klíčový okamžik pro další rozvoj města. V případě zmenšujících se měst dále dochází k **poklesu** významu města nebo jeho úplnému **úpadku** (v ČR k této fázi dosud u žádného města nedošlo). U zmenšujících se měst je cílem dosáhnout minimálně **stabilizace**, v lepším případě i oživení města a získání nového významu (**adaptace**).

Problémem zmenšujících se měst je „začarovaný kruh“ zmenšování měst², kdy jedna negativní příčina zmenšování (např. nedostatek pracovních míst a vysoká nezaměstnanost) působí negativně na řadu dalších oblastí (např. nízká kupní síla způsobená vysokou nezaměstnaností způsobuje malou poptávku po službách, a tím pádem je nedostatek služeb, což způsobuje nespokojenost obyvatel).

Rumpel, Slach a Boruta (2012) uvádějí, že proces smršťování může mít mnoho variant výsledného stavu. Zejména může mít silný negativní dopad na struktury města (např. prostorovou a sociodemografickou) a jeho celkovou atraktivitu, ale může také vést ke zvýšení kvality života ve městě. Proces zmenšování města však může být zastaven v důsledku zásadního ekonomického oživení a zvýšení atraktivity. Aby však k ekonomickému oživení došlo, je třeba **cílených zásahů, a to buď z lokální, nebo národní úrovně (ovlivnitelné faktory)**. Řada příčin způsobujících zmenšování měst je však **těžko nebo vůbec ovlivnitelná** (např. populační vývoj).

2.2 ŘÍZENÍ PROCESU ŘEŠENÍ ZMENŠOVÁNÍ A KOORDINACE ČINNOSTÍ

K řešení zmenšování měst či předcházení zmenšování měst by mělo být přístupováno **koncepčním způsobem**, tzn., že by tato problematika měla být včleněna do strategického řízení rozvoje města.

V ideálním případě by problematika zmenšování měla být zpracována a schválena v podobě **programu rozvoje obce/města** (viz Metodika tvorby Programu rozvoje obce, 2014³) a **územním plánem** (vymezení rozvojových ploch):

Jednotlivé, na sebe navazující kroky při předcházení a řešení příčin a důsledků zmenšování měst:

1. **Identifikace zmenšování a příčiny zmenšování** (dle Metodiky identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst).
2. **Formulace opatření k předcházení/eliminaci problému** (viz kap. 2.3).
3. **Implementace opatření:**
  - a. stanovení zodpovědnosti za realizaci opatření,
  - b. volba vhodného nástroje rozvoje (případně vazba na finanční zdroje),
  - c. stanovení časového harmonogramu realizace opatření,
  - d. stanovení indikátorů pro vyhodnocení úspěšnosti realizace opatření.
4. **Evaluace:**
  - a. vyhodnocení změny stanovených indikátorů (každoročně),
  - b. hodnocení plnění stanovených opatření (každoročně).

Celkově můžeme rozlišit následující kategorie nástrojů rozvoje obcí (Binek, Svobodová et al., 2009):

- **administrativní nástroje (A):** legislativa, závazné procedury, postupy, organizační normy,
- **koncepční nástroje (K):** strategie, programy, plány, politické deklaráce, územně plánovací dokumenty, pozemkové úpravy,
- **institucionální nástroje (I):** instituce, spolupráce, regionální management,
- **věcné nástroje (V):** infrastruktura, poskytnutí prostor, služeb, hmotného plnění, poradenství,
- **sociálně - psychologické nástroje (S):** vzdělávání, komunikace, motivace,
- **finanční nástroje (F):** systémy finančních podpor, dotace, granty.

² Podobně se o začarovaném kruhu zmenšujících se měst vyjadřují Pirisi, Trócsanyi 2014.

³ http://www.mmr.cz/getmedia/45c58e5b-da4c-4210-a8da-6b29cb749989/Methodika_tvorby_PRO.pdf

2.3 ZPŮSOBY PŘEDCHÁZENÍ A ŘEŠENÍ PŘÍČIN A DŮSLEDKŮ ZMENŠOVÁNÍ MĚST

Způsoby předcházení a řešení příčin a důsledků zmenšování měst se odvíjí od charakteristiky daného města, která je ovlivněna jeho polohou, historií, vedením města a řadou dalších faktorů. **Nelze vytvořit univerzální metodiku, které by byla obecně platná pro všechna města v ČR.** Každé město je specifické a je nutné pro něj nastavit **unikátní soubor opatření a nástrojů**, s jejichž pomocí lze stabilizovat vývoj počtu obyvatel a souvisejících ekonomických, sociálních, environmentálních a prostorových jevů.

V rámci projektu Zmenšující se města a regiony v České republice byla vytvořena typologie zmenšujících se měst, která rozděluje zmenšující se města do čtyř typů (viz tabulka 1). Předmětem následujícího textu budou především města **typu 1 a 2**. Typ 3 a 4 jsou města, která vykazují krátkodobé snižování počtu obyvatel, nicméně i u těchto měst je vhodné realizovat opatření proti dalšímu poklesu či dokonce úpadku.

Tab. 1: Základní typologie zmenšujících se měst a nejvhodnější směry řešení dle typu zmenšování

	Shodný populační trend ve městě a v jeho zázemí* (pokles zázemí v 2004–2014)	Rozdílný populační trend ve městě a v jeho zázemí* (nárůst zázemí 2004–2014)
<p>Dlouhodobý pokles počtu obyvatel, tj. v obdobích 2004–2009 i 2009–2014 (pokles o více než 3 % v období 2009–2014 a jakýkoliv pokles v období 2004–2009)</p>	<p>Typ 1 Dlouhodobé zmenšování města i zázemí Vysoké riziko úpadku <i>Hlavní příčiny:</i> nedostatek pracovních míst, často snížená dostupnost / odlehlost města <i>Nejčastější důsledky:</i> vyšší nezaměstnanost, výskyt sociálně-patologických jevů, rozšiřování sociálně vyloučených lokalit, snížení bezpečnosti <i>Hlavní směry řešení:</i> ⇒ oživení ekonomiky – tvorba pracovních míst ⇒ zvyšování kvality prostředí ⇒ zlepšení dopravní dostupnosti regionu</p>	<p>Typ 2** Dlouhodobé zmenšování pouze města <i>Hlavní příčiny:</i> suburbanizace, nižší reálná nebo finanční dostupnost pozemků a domů ve městě, zhoršené prostředí ve městě <i>Nejčastější důsledky:</i> chátrání částí měst, změna sociální struktury měst, problémy s kapacitami dopravní infrastruktury <i>Hlavní směry řešení:</i> ⇒ zlepšování kvality života a prostředí ve městě (hluk, zeleň, omezení dopravy) ⇒ podpora dostupnosti bydlení</p>
<p>Krátkodobý pokles počtu obyvatel, tj. pouze v období 2009 až 2014 (pokles o více než 3 % v období 2009–2014 a nárůst v období 2004–2009)</p>	<p>Typ 3 Krátkodobé zmenšování města i zázemí Obdobné příčiny a směry řešení jako u typu 1, obvykle s menšími projevy negativních důsledků</p>	<p>Typ 4 Krátkodobé zmenšování pouze města Obdobné příčiny a směry řešení jako u typu 2, obvykle s menšími projevy negativních důsledků Pravděpodobné specifické vlivy.</p>

Pramen: autoři

* Pro potřeby metodiky a snadnějšího získávání statistických dat je za zázemí považován správní obvod ORP.

** Do typu 2 spadají i města na Ostravsku (vzhledem ke specifické sídelní struktuře jim statisticky počet obyvatel v zázemí narůstá), u nichž je zmenšování způsobeno rovněž ekonomickými důvody, a proto pro ně platí spíše řešení uvedená u typu 1.

Řešení zmenšování měst se odvíjí od dlouhodobosti zmenšování a od regionálních souvislostí zmenšování (viz základní typologie zmenšujících se měst). Obvykle je nutné vhodně zkombinovat různé nástroje (až na výjimky, kdy je zmenšování způsobeno zcela specifickou příčinou).

2.3.1 ŘEŠENÍ DLOUHODOBÉHO ZMENŠOVÁNÍ MĚSTA A ZÁZEMÍ (TYP 1)

Typicky jde o zmenšování města v důsledku ekonomických příčin. Kvůli nedostatku pracovních příležitostí odchází mladí a vzdělaní obyvatelé. Nezaměstnanost má negativní důsledky jak na ekonomickou, tak i na sociální oblast. Město nenabízí protiváhou dostatek jiných důvodů pro setrvání.

Zásadní příčiny zmenšování jsou tedy sice ekonomické (konkrétně nedostatek pracovních míst), ale městské samosprávy mohou v rámci řešení uplatnit spíše nástroje neekonomické (mají omezené možnosti tvorby pracovních míst, mohou však budovat příznivé a atraktivní podmínky pro jejich vznik + výrazně přispívat k celkovému obrazu města jakožto dobrému místu pro život).

Část ze zmenšujících se měst se také musí smířit s tím, že už nikdy nenabudou původního významu, rozkvětu. Je možné pouze zastavit úpadek a stabilizovat aktuální situaci, žádoucí pak je především zlepšovat podmínky pro život obyvatel, kteří ve městě dosud zůstali. Stabilizace města na nižším počtu obyvatel bude v některých případech také znamenat odstranění, resp. změnu funkcí části domů, a to protože jsou „postavena“ pro mnohem více obyvatel, což není dlouhodobě udržitelné.

Každopádně při řešení problematiky zmenšování (úbytku obyvatel) však musí městská samospráva:

- podpořit dostupnými přímými a zejména nepřímými nástroji tvorbu pracovních míst, přilákání podnikatelských investic,
- nabídnout něco, co ostatní města v regionu nenabízejí (např. kvalitní vzdělání, kvalitní kulturní a sportovní vyžití, příznivé životní prostředí, a naučit obyvatele za prací dojíždět, resp. vytvořit vhodné podmínky pro dojížděku a zároveň pro bydlení ve městě). V tomto případě je nutné zajistit kvalitní infrastrukturu a dobrou obslužnost veřejnou dopravou. Podrobněji viz tab. 2.

Opatření k řešení a předcházení zmenšování

V následující tabulce jsou uvedena modelová opatření k řešení (v tabulce zvýrazněno tučně), která jsou podrobněji rozpracována do úrovně konkrétních nástrojů. Následující tabulka se zabývá předcházením zmenšování měst typu 1. U vybraných opatření jsou v dalším textu uvedeny příklady dobré praxe.

Jedná se zároveň o opatření (kroky), která by měla činit i další města⁴, aby předešla procesu zmenšování. Obecně je totiž jejich cílem zastavit či alespoň utlumit snižování počtu obyvatel, což mohou činit jak zmenšující se města, tak města zmenšováním relativně ohrožená.

Tab. 2: Opatření k řešení a předcházení zmenšování měst typu 1

Příčina	Řešení	
	Opatření a konkrétní nástroje ⁵	Realizátor
Nedostatek pracovních míst	Tvorba podmínek pro příchod zaměstnavatelů: Vymezení a zasíťování vhodných ploch pro podnikání, budování podnikatelských zón (V) Investiční pobídky (F)	Vláda – MPO – CzechInvest Hospodářská komora ČR Město

⁴ V případech, kdy je v textu hovořeno pro zjednodušení o činnosti města, je tím chápána činnost městské samosprávy.

⁵ Opatření je vždy uvedeno tučně, následuje výčet konkrétních nástrojů. V závorce je pak uveden typ nástroje (viz kapitola 2.2 na straně 6).

Příčina	Řešení	
	Opatření a konkrétní nástroje ⁵	Realizátor
	Daňová zvýhodnění (F) Lobbing na národní úrovni (směrem k orgánům státní správy v oblasti investičních pobídek, klíčových dopravních staveb, podpory průmyslových zón, podpory ekonomicky slabých regionů – lokalizace přímých zahraničních investic) (S)	
Nedostatečné podmínky pro podnikání	Péče o podnikatele ve městě: Odborná a jazyková kvalifikace pracovníků samosprávy, vstřícná komunikace s podnikateli/investory, manažer investic (S) Servis pro podnikatele, Propagace města směrem k investorům (V, S)	Město
Nedostatek příležitostí pro podnikání (slabá kupní síla, omezená poptávka, nízká kreativita)	Rozvoj cestovního ruchu (v případě, že jeho potenciál není dostatečně využitý): Tvorba produktů cestovního ruchu – balíčky produktů, propojení různých atraktivit, speciální karty (V) Propagace města směrem k turistům (S) Spolupráce města a podnikatelů v cestovním ruchu (I) Zlepšování infrastruktury pro cestovní ruch (V)	Město Organizace cestovního ruchu Podnikatelé
Odchod mladých / kvalifikovaných osob	Zabránění odchodu nejprogresivnějších (mladých/vzdělaných/kvalifikovaných) obyvatel: Vytvoření (dobře placených) pracovních míst – přilákání investorů (V)	Vláda – MPO, MŠMT – CzechInvest, univerzity a SŠ
Struktura pracovníků neodpovídá potřebám trhu práce	Sladění nabídky a poptávky na trhu práce: Kvalitní školství (vede ke vzdělané pracovní síle a kvalitnímu vzdělání pro děti zaměstnanců – důležité pro příchod nových investorů) – tlak na sladění požadavků školství a zaměstnavatelů (S) Spolupráce podniků se středními a vysokými školami (I) Rekvalifikace (S)	Město ÚP
Pasivita obyvatel	Aktivizace a posílení komunitního života: Pravidelná setkávání a participace obyvatel, např. sousedské akce, budování, údržba a provoz společných zařízení a prostranství (I) Podpora vzdělávacích kurzů a školení, proces celoživotního vzdělávání (S) Podpora kulturního, sportovního a obecně volnočasového vyžití (V) Komunikace s neziskovými organizacemi – město by mělo být místem setkávání (S)	Neziskové organizace Město ÚP Školy Kulturní a sportovní organizace
Špatná dostupnost města	Zajištění kvalitní dopravní infrastruktury: Výstavba a modernizace dálnic a rychlostních komunikací a vysokorychlostních železničních tratí (V) Kvalitní silnice nižších tříd, kvalitní regionální železniční tratí (V) Modernizace stávajících tratí (V)	Vláda – Ministerstvo dopravy – Státní fond dopravní infrastruktury, ŘSD, SŽDC
Nedostatečná dopravní obslužnost	Optimalizace veřejné dopravy: Vyjednání návazností spojů, financování více spojů,	Město, kraj

Příčina	Řešení	
	Opatření a konkrétní nástroje ⁵	Realizátor
	přímé spoje do větších center (V) Kvalitní MHD, vhodné podmínky i pro nemotorovou dopravu (cyklisté a pěší) (V)	
Špatná image města Nedostatečná propagace	Otevřené vedení města: Plánování a řízení rozvoje, transparentnost (K, I) Regionální marketing: Aktivní propagace města – propagační a informační materiály, budování pozitivního mediálního obrazu, partnerská města, přeshraniční spolupráce, zapojení do různých asociací a sítí (I, V)	Město Příspěvkové organizace města
Rizikové prostředí pro život Vyšší výskyt sociálně-patologických jevů Nedostatečná činnost policie	Zajištění (pocitu) bezpečí: Zvýšení bezpečnosti (K, S) Řešení sociálně vyloučených lokalit (K, S) Prevence, práce s dětmi a mládeží (S)	Policie ČR a městská policie Agentura pro soc. začleňování Neziskové organizace Školy/vzdělávací instituce
Nekvalitní bytový fond Snížení komfortu bydlení	Rozvoj městského bytového fondu, tvorba podmínek pro rozvoj sociálního bydlení: Udržování městských bytů na dobré úrovni (investice do rekonstrukcí) (V) Zajištění dostatku volných ploch pro výstavbu rodinných domů (V) Komunikace s (významnými) soukromými vlastníky bytů s cílem zajištění dostatečné úrovně bydlení (S)	Státní fond rozvoje bydlení Město
Ohrožení majetku	Protipovodňová opatření: Omezení výstavby v povodňových oblastech (K) Budování protipovodňových hrází, suchých poldrů (K)	Vláda – MŽP, MZe – správci vodních toků Město
Ohrožení zdraví	Zlepšování stavu životního prostředí: Odstraňování starých ekologických zátěží, snižování imisí, protihluková opatření (V) Jednání se soukromými subjekty (největšími znečišťovateli) (S)	Vláda – MŽP – krajské hygienické stanice, Státní fond životního prostředí
Stárnutí obyvatelstva Záporný přirozený přírůstek	Prorodinná a propopulační politika: Podpora bytové výstavby (V) Startovací byty (V) Propopulační opatření ze strany státu i samospráv (K) Prostředí přátelské pro rodinný život (K, S) Časově vstřícný provoz veřejných institucí (úřady, MŠ, družiny základních škol) (I) Podpora kulturního, sportovního a obecně volnočasového využití (V)	Vláda – MMR, MPSV Město Spolky / neziskové organizace

Pramen: autoři

Příklady dobré praxe⁶

Příklady z ČR:

Příklad 1: Humpolec – podnikatelské top prostředí (Město pro byznys 2008, 2013, 2. místo v roce 2014)

Město Humpolec se stalo v roce 2008 a 2013 „městem pro byznys“, v roce 2014 obsadilo ve stejné soutěži druhé místo. Humpolci k prvenství pomohla dobrá infrastruktura, do které město investuje desítky milionů ročně, ve srovnání s celorepublikovým průměrem o polovinu vyšší zastoupení velkých zaměstnavatelů, dostatek studentů v odborném vzdělávání, vstřícní úředníci, kvalitní podnikatelský obsah webových stránek a dobré výsledky testu elektronické komunikace (tj. rychlost a kvalita odpovědí). Mezi dobré podmínky pro podnikatele lze v Humpolci řadit i podprůměrné ceny vodného a stočného ve srovnání s průměrem ČR a nižší daň z nemovitosti pro podnikatele. Politika města v oblasti nastavování podnikatelských poplatků a poplatku z ubytovací kapacity nebo za stánek (resp. za užívání veřejného prostoru) patří v rámci Česka k těm příznivějším. V Humpolci je rovněž konzistentní řízení města více než 24 let, nemění se politická reprezentace jako v jiných městech. Město má navázaný úzký vztah s podnikateli a snaží se s nimi diskutovat. Humpolec samozřejmě také těží ze své polohy na dálnici mezi Brnem a Prahou.⁷

Příklad 2: Vyškov – Podpora budování průmyslových zón

Samosprávy mají několik nástrojů, jak přímým i nepřímým způsobem podporovat výstavbu (efektivních) průmyslových zón. Ve Vyškově tento přístup znamenal snížení nezaměstnanosti.⁸

Příklad 3: Řešení sociálně vyloučených lokalit

Města mohou navázat spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování s cílem řešit problematiku sociálně vyloučených lokalit. V září 2015 působila agentura ve 36 městech a obcích České republiky.⁹ Během tříleté spolupráce s určitým městem používá agentura následující nástroje: lokální partnerství (pravidelná setkání zástupců samosprávy, státní správy, neziskového sektoru a dalších aktérů), situační analýzy (podrobné výzkumy shrnující stav lokality a potřeby jejích obyvatel), strategické plány (závažné rozvojové dokumenty obsahující poznatky ze situačních analýz a návrhy konkrétních opatření a projektů) a projektové poradenství (pro čerpání prostředků z evropských strukturálních fondů). Obecně nejvýznamnějšími oblastmi, se kterými pracuje i agentura, jsou bydlení, zaměstnanost, vzdělávání, sociální služby, bezpečnost a rodina a sociálně-právní ochrana dítěte.

Příklad 4: Písek – regenerace historického jádra města

Regenerace města (historického jádra či sídliště) zvyšuje atraktivitu pro stávající obyvatele, láká nové obyvatele a navíc přispívá k rozvoji turistického ruchu.¹⁰

Příklad 5: Srovnávací studie měst – Celkové zhodnocení kvality života a identifikace slabých stránek

V rámci studie společnosti MasterCard z roku 2010 o kvalitě života v českých městech bylo analyzováno 50 měst. Z nich 19 měst spadá mezi zmenšující se města, v rámci žebříčku zmíněných 50 měst se zmenšující se města umístila především až v poslední třetině, hodnoceny byly oblasti ekonomické (např. míra nezaměstnanosti, počet ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel,

---

⁶ Příklady dobré praxe se netýkají výhradně zmenšujících se měst. Společně jim je, že poukazují na to, jak ve městě zvýšit počet obyvatel (resp. stabilizovat jejich stav).

⁷ http://jihlava.idnes.cz/humpolec-se-stal-mestem-pro-byznys-v-cr-d97-/jihlava-zpravy.aspx?c=A131211_150227_jihlava-zpravy_mv, <http://www.mesto-humpolec.cz/mestem-pro-byznys-2013-se-stal-humpolec/d-224821>, <http://www.mestoprobiznys.cz/>

⁸ http://vyskovsky.denik.cz/zpravy_region/ve-vyskove-nejspis-vznikne-dalsi-prumyslova-zona-prinese-i-penize-mestu-20141006.html

⁹ http://www.socialni-zaclenovani.cz/index.php?option=com_k2&id=16&view=item&Itemid=2

¹⁰ <http://www.mesto-pisek.cz/aktuality/druha-etapa-regenerace-sidliste-jih-byla-dokoncena-/1784>, http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/5c55c630-4db3-4e00-bf66-b06ee34ba092/Regenerace_historickeho_jadra_mesta_Pisek

dostupnost na dálnici či rychlostní silnici, mezinárodní železniční spoje), sociální (např. dlouhodobá nezaměstnanost, cena nájemního bydlení, naděje na dožití a trestné činy obecné kriminality) a životního prostředí (např. dostupnost a rozloha zelených ploch ve městě a tuhé emise).¹¹

Příklad 6: Využití databáze příkladů dobré praxe

Jednotlivá města se mohou inspirovat postupy (kroky, opatřeními) jiných měst, které jsou obsaženy v databázi „Dobrá praxe“, tj. databáze osvědčených postupů, inspirace pro obce a regiony.¹²

Příklady ze zahraničí:

Příklad 7: Eisenerz (Rakousko) – ze soupeření ke spolupráci

Město Eisenerz založilo společně se třemi největšími realitními kanceláři subjekt, který rozhoduje o dalším postupu na trhu s byty. Přijímaná rozhodnutí jsou mixem přestavby, konverze a demolice. Historické centrum města bylo posíleno a stabilizováno jako důležitý bod pro identifikaci, pozornost se také soustředí na recyklační technologie, turismus a kulturní život.

Příklad 8: Gelsenkirchen (Německo) – Cíle udržitelnosti jako katalyzátor změn

Vedení města Gelsenkirchen vytvořilo program obnovy ve spojení s širokou sítí aktérů včetně obyvatel města. Došlo k propojení ekonomické a sociální agendy do environmentální udržitelnosti. Zlepšení sociální a kulturní infrastruktury zahrnovalo modernizaci centrální nákupní zóny, konverzi přístřešků pro bezdomovce v sociálním bydlení a novou střední školu. Město také podporuje energeticky méně náročná odvětví hospodářství, regeneraci brownfields, zlepšení stavu bydlení a využívání obnovitelných technologií.

Příklad 9: Porto (Portugalsko) – Obnova veřejným partnerstvím

Městská správa uzavřela veřejné partnerství s Institutem národního bydlení a urbánní rehabilitace, mezi důležité hráče patří také vlastníci nemovitostí a další soukromí investoři, konzultanti (plánovači, inženýři, architekti), místní organizace a rezidenti. Schéma obnovy města vychází ze čtyř principů: udržitelnost, identita, kreativita a integrace. Městský plán dále zahrnuje znovubydlení existujících budov, rozvoj a podporu podnikání, stimulaci turismu, podporu kultury a trávení volného času.

Příklad 10: Taranto (Itálie) – Zaměstnanost vs. životní prostředí

Město ve spolupráci s regionální správou a italským ministerstvem pro infrastrukturu a dopravu¹³ připravilo plán obnovy periferií a historického centra města. Ten obsahuje výstavbu škol, kostelů a úřadů, stejně jako environmentální obnovu rozsáhlých periferií. Kromě samosprávy jsou hlavními aktéry soukromé společnosti ze stavebnictví, rezidenti a konzultanti z oblasti urbánního designu. Významně se rovněž zlepšila úroveň veřejných budov a komunitních služeb.

Příklad 11: Wałbrzych (Polsko) – Snaha zbavit se negativního obrazu

Extrémně špatná situace ve městě si vyžádala zásah i ze strany polské vlády, která skrze dotační systém podporovala snižování nezaměstnanosti, resp. stimulovala podnikání (zřídila tzv. speciální ekonomické zóny). Po vstupu Polska do EU nastala další příležitost, a sice evropské fondy. Město brzy nastartovalo infrastrukturní i kulturní projekty, ale také příhraniční spolupráci s městy v ČR. Jednotlivé projekty zahrnovaly renovaci historických činžovních domů či modernizaci veřejných prostranství. Ke zlepšení situace dále vedla úzká spolupráce města s obcemi v jeho zázemí.

Příklad 12: Parkstad Limburg (Nizozemsko) – Z těžebního regionu k městu parků

Parkstad Limburg je příkladem řešení, kdy bylo hlavní úsilí přeneseno z lokální na regionální úroveň, tj. na úroveň spolupráce několika měst. Hlavní snahou (výzvou) byla změna image od těžebního města k zelenému městu plnému parků. Programy veřejné správy se zaměřovaly na rekonstrukci ekonomiky a budování kvalitního životního prostředí. Parkstad Limburg byl jeden z prvních regionů

¹¹ <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6466841>

¹² <http://www.dobrapraxe.cz/>

¹³ V originále zní název „Ministero delle infrastrutture e dei trasporti“.

v Nizozemsku, který akceptoval zmenšování jako fakt (strukturální jev) a s tímto následně přistupoval k vytvoření strategií. Mezi klíčové aktéry změny patří regionální a celostátní vláda, regionální podnikatelské a kulturní instituce a regionální asociace zabývající se bydlením. Velké úsilí bylo také investováno do vytvoření příhraniční spolupráce s německými a belgickými regiony (Meuse–Rhine Euroregion).

2.3.2 ŘEŠENÍ DLOUHODOBÉHO ZMENŠOVÁNÍ PROJEVUJÍCÍHO SE POUZE VE MĚSTĚ (TYP 2)

Pokud chtějí města zabránit zmenšování z důvodu suburbanizace, musí nabídnout svým obyvatelům srovnatelné podmínky, jako mají obyvatelé v zázemí, nebo jim vytvořit určité výhody oproti obyvatelům z obcí ze zázemí, kteří do města pravidelně dojíždějí. Je nutné také brát v potaz, že lidé, kteří se vystěhují do zázemí, dále využívají pracovních příležitostí a služeb ve městě. Musí se tak ideálně jednat o podmínky, které přinesou benefity pouze obyvatelům města (a nikoliv obyvatelům ze zázemí).

Opatření k řešení a předcházení zmenšování

V následující tabulce jsou uvedena modelová opatření k řešení (v tabulce zvýrazněno tučně), která jsou podrobněji rozpracována do úrovně konkrétních nástrojů. Následující tabulka se zabývá předcházením zmenšování měst typu 2. U vybraných opatření jsou v dalším textu uvedeny příklady dobré praxe

Tab. 3: Opatření k řešení a předcházení zmenšování měst typu 2

Příčina	Řešení	
	Opatření a konkrétní nástroje	Realizátor
Nedostatečná dopravní obslužnost na území města	<p>Optimalizace veřejné dopravy:</p> <p>Optimalizace městské hromadné dopravy (V)</p> <p>Udržovat cenovou přijatelnost městské hromadné dopravy pro obyvatele města (V)</p> <p>Zajištění kvalitní obslužnosti i v případě okrajových místních částí (V)</p>	Město – odbor dopravy dopravní podniky
Nedostatek parkovacích míst	<p>Optimalizace dopravních proudů ve městě:</p> <p>Zajištění dostatku parkovacích míst pro rezidenty (V)</p> <p>Zajištění parkovacích míst u veřejných budov (V)</p> <p>Změna organizace dopravy – diverzifikace parkovacích ploch + např. záchytná parkoviště (V)</p>	Město – odbor dopravy
Vyšší výskyt sociálně-patologických jevů	<p>Zajištění (pocitu) bezpečí:</p> <p>Zvýšení bezpečnosti (K, S)</p> <p>Řešení sociálně vyloučených lokalit (K, S)</p>	Město – odbor sociální Neziskové organizace
Špatná image města	<p>Otevřené vedení města:</p> <p>Zlepšení komunikace vedení města s obyvateli (S)</p> <p>Výhodnější ceny veřejných služeb pro obyvatele města (V)</p> <p>Regionální marketing:</p> <p>Aktivní propagace města – propagační a informační materiály, budování pozitivního mediálního obrazu, partnerská města, přeshraniční spolupráce, zapojení do různých asociací a sítí (I, V)</p>	Město – kancelář starosty (primátora) Příspěvkové organizace města

Příčina	Řešení	
	Opatření a konkrétní nástroje	Realizátor
Snížení komfortu bydlení ve městě	Zvýšení atraktivity bydlení ve městě: Protihluková opatření (K) Podpora nemotorové dopravy – cyklisté, chodci (K, V) Eliminace znečištění pocházejícího z průmyslových podniků na území města (V)	Město – odbor dopravy, živ. prostředí, investiční Významné podniky
Horší životní prostředí ve městech	Zajištění kvalitního životního prostředí: Zvýšení ploch zeleně ve městě (parky, aleje atd.) (V) Opatření ke zkldnění dopravy, příp. obecně ke klidovým zónám (V)	Město – odbor živ. prostředí, dopravy
Deformovaný trh s byty	Vytvoření kvalitního domovního a bytového fondu: Regenerace bytového fondu v majetku města (V) Jednání s významnými soukromými vlastníky (S) Výstavba startovacích a sociálních bytů (V)	Město – odbor majetkový (bytový) Soukromí vlastníci bytů
Nadměrná cenová zátěž života ve městě	Zajištění cenově přijatelných služeb a produktů města: Nabízení pozemků v majetku města za přijatelné ceny (V) Výhodnější ceny veřejných služeb pro obyvatele města (V)	Město – odbor majetkový, investiční
Nedostatek pozemků pro výstavbu	Vytvoření kvalitního domovního a bytového fondu: Vymezení pozemků pro výstavbu rodinných domů v územním plánu + jejich zasíťování (K, V)	Město – odbor územního plánování
Nedostatek volných bytů a domů	Vytvoření kvalitního domovního a bytového fondu: Podpora bytové výstavby + zasíťování pozemků (K, V)	Město – odbor majetkový, investiční, územního plánování
Neúčinná regulace rozvoje	Kvalitní územní plánování: Důsledné využívání nástrojů územního plánování, např. vytváření a využití regulačních plánů (K) Sjednocení rozhodování stavebních úřadů (A)	Město – odbor územního plánování, reg. rozvoje
Nízká komunikace města s obcemi v zázemí	Otevřené vedení města: Pořádání pravidelných schůzek města s obcemi v zázemí, probírání možností vzájemné spolupráce na řešení společných problémů (S)	Město – kancelář starosty (primátora), odbor reg. rozvoje

Pramen: autoři

Příklady dobré praxe¹⁴

Příklady z ČR:

Příklad 1: Teplice – zrušení poplatku za svoz komunálního odpadu

Od roku 1995 neplatí obyvatelé města žádnou částku za svoz komunálního odpadu. Veškeré náklady hradí město, jehož zástupci jsou navíc přesvědčení, že tím ušetří za úředníky, které by jinak museli přijmout kvůli vyřizování nové agendy.¹⁵

Příklad 2: Liberec – parkovací karty pro rezidenty

Parkovací karty opravňují držitele (občany trvale bydlící v oblasti) k využívání označených parkovacích míst.¹⁶

Příklad 3: Zlepšování prostředí měst (inspirace Skandinávií)

Využití praktické příručky „Zrcadlo místní udržitelnosti“, která slouží pro politiky, zástupce místních úřadů a neziskové organizace k hodnocení kvality života ve městech a obcích České republiky se zapojením veřejnosti. Příručka výrazně využívá norské zkušenosti.¹⁷

Příklad 4: Svitavy, Brno-Žabovřesky – cenově výhodnější vstupy pro místní obyvatele

Obyvatelé Svitav mají každou první neděli v měsíci vstup do Městského muzea a galerie ve Svitavách zdarma.¹⁸ Obyvatelé městské části Brna-Žabovřesky platili ve 2. polovině roku 2015 za vstup do Jurkovičovy vily jen 20 Kč.¹⁹

Příklad 5: Podpora nemotorové dopravy

Podpora nemotorové dopravy (cyklistiky a pěší chůze) místními samosprávami obsahuje například tvorbu generelu cyklistické dopravy či budování infrastruktury. Města Pardubice, Jihlava, Uherské Hradiště, Ostrava a Hradec Králové byla za podobná opatření oceněna v soutěži „Hlavní město cyklistů“.²⁰

Příklad 6: Hradec Králové – startovací byty, sociální byty a cílená práce s městským bytovým fondem

Město Hradec Králové má vytvořenu koncepci „Specifické formy bydlení v Hradci Králové“, v níž jsou jako zástupci cílové skupiny bráni senioři, osoby se zdravotním postižením, rodiny s dětmi a lidé v obtížné životní situaci.²¹

Příklad 7: Zlepšení komunikace vedení města s obyvateli

Město mohou zlepšit komunikaci představitelů obce s obyvateli, což vede k vytvoření pevnější vazby a snížení rizika odchodu jinam. Inspirovat se lze pozitivně hodnocenými opatřeními, která byla oceněna v rámci soutěže „Otevřeno x Zavřeno“, a to např. Hradec Králové a Nové Město na Moravě za rozklikávací rozpočty, Děčín za otevřená data či Semily za online registr dokumentů.²²

---

¹⁴ Příklady dobré praxe se netýkají výhradně zmenšujících se měst. Společné jim je, že poukazují na to, jak ve městě zvýšit počet obyvatel (resp. stabilizovat jejich stav).

¹⁵ <http://odpady-online.cz/obyvatele-teplic-za-odvoz-odpadu-neplati/>

¹⁶ <http://www.liberec.cz/cz/prakticke-informace/doprava-udrba-komunikaci/parkovaci-mista/>

¹⁷ <http://www.timur.cz/22-publikace-timur/35-edice-zrcadlo-mistni-udrzitelnosti/hodnoceni-kvality-zivota-ve-mestech-se-zapojenim-verejnosti/download-5.html>

¹⁸ <http://www.muzeum.svitavy.cz/o-muzeu/oteviraci-doba-a-vstupne/13-1/>

¹⁹ http://www.zabovresky.cz/getdoc.php?dir=files&doc=zpravodaj_6_2015.pdf

²⁰ <http://www.cyklomesta.cz/novinky/pardubice-ziskaly-titul-hlavni-mesto-cyklistu-2014/>

²¹ http://www.hrdeckralove.org/file/7715_1_1/

²² <http://oz.otevrenaspolecnost.cz/>

Příklady ze zahraničí:

Příklad 8: Burnley (Velká Británie) – Podpora trhu s nemovitostmi a zapojení komunity

Město ležící na severozápadě Anglie ekonomicky propadat, proto britská vláda rozhodla o podpoře trhu s nemovitostmi (opatření se obecně týkalo oblastí, které postihly hospodářské potíže). Program obnovy bydlení také umožnil místní komunitě zapojit se do dialogu o budoucnosti svých regionů, což vedlo také ke snížení napětí mezi rezidenty (toto byl také jeden z důvodů odchodu obyvatel).

Příklad 9: Pécs (Maďarsko) – Kulturní kapitál = slibná budoucnost

Město Pécs využilo vstupu Maďarska do EU a začalo čerpat dotace směřující do ekonomicky slabších regionů, stalo se také rozvojovým uzlem v Národním rozvojovém plánu a v roce 2010 pak evropským hlavním městem kultury. Pécs tak mohla úspěšně propagovat bohatou kulturní minulost a různorodé aktivity, služby a odvětví průmyslu. Mezi hlavní opatření náležela výstavba knihovny, konferenčních prostor a nové koncertní haly. Historické centrum prošlo obnovou a rozsáhlé zanedbané průmyslové oblasti byly přeměněny na kulturní a zábavní zařízení. Viditelné zlepšení přinesly také terénní úpravy a zatraktivnění veřejných prostranství. Mezi hlavní aktéry změn patřily lokální vláda, dynamická občanská společnost a kulturní organizace.

Příklad 10: Banská Štiavnica (Slovensko) – Světové dědictví UNESCO jako katalyzátor změn

Zařazení středověkého městského centra na seznam světového dědictví UNESCO hrálo klíčovou roli při nalezení nové vize města. Město se soustředilo na cestovní ruch a navázalo na tradici hornictví. Byl zde zřízen první geopark na Slovensku a vybudován lyžařský rezort. Ve městě sídlí státní instituce z oblasti vodohospodářské a těžební. Působí zde dvě vysoké školy. Městu se daří získávat investory.

Příklad 11: Bělehrad (Srbsko) – Revitalizace zón pro podnikání

Klíčovým krokem směřujícím proti zmenšování města byla revitalizace průmyslové zóny podél břehu řek Dunaj a Sáva. Jde o území o rozloze 450 hektarů s dobrou polohou vůči centru města. Po revitalizaci se území stalo exkluzivním prostorem pro investory a rozběhla se zde řada úspěšných projektů. K řešení přispěla úspěšná spolupráce soukromého a veřejného sektoru.

2.3.3 ŘEŠENÍ SPECIFICKÝCH PŘÍČIN A DŮSLEDKŮ ZMENŠOVÁNÍ MĚST

„Statistické“ (pouze vykazované) snižování počtu obyvatel

Příčina statistického snižování počtu obyvatel – motivace obyvatel k přihlášení k pobytu:

- finanční odměna pro nové obyvatele,
- zvýhodnění veřejných služeb pro evidované obyvatele.

Jde zejména o to, že čísla naznačují zmenšování, nicméně se neprojeví žádné negativní důsledky zmenšování (s výjimkou poklesu daňových příjmů města).

Tab. 4: Opatření k řešení a předcházení zmenšování měst formou „statistického“ snižování počtu obyvatel

Příčina	Řešení	
	Opatření a konkrétní nástroje	Realizátor
Nepřihlašování si trvalého bydliště	Vyrovnaní počtu trvale a fakticky žijících obyvatel: Motivace obyvatel, kteří ve městě fakticky žijí, k přihlášení trvalého bydliště (S)	Město
Stárnutí obyvatelstva Záporný přirozený přírůstek	Prorodinná a propopulační politika: Propopulační opatření (K) Tvorba a aplikace prorodinné politiky (K) Využití vnitrostátní i zahraniční migrace k přilákání mladých obyvatel (K, V)	Vláda – MPSV Město

Pramen: autoři

Příklady dobré praxe

Příklad 1: Třebíč, Hradec Králové, Děčín – tvorba koncepcí prorodinné a propopulační politiky

Města si mohou zpracovat koncepční dokument, který se týká prorodinné politiky či se zaměřuje na mladé rodiny (mladé lidi obecně). Příkladem měst se zpracovanou koncepcí jsou Třebíč (Program prorodinné politiky města Třebíče na roky 2013-2015) či Hradec Králové (Koncepce prorodinné politiky města Hradec Králové pro období 2013-2015).^{23,24} Město Děčín dokonce zřídilo pro svou prorodinnou politiku samostatný webový portál.²⁵

2.3.4 DOPORUČENÍ K POSÍLENÍ AGEND SAMOSPRÁVY

Klíčovou agendou pro prevenci a odstranění zmenšování měst je **plánování**:

- Strategické plánování – v koncepčních dokumentech město identifikuje příčiny zmenšování a formuluje realizovatelné kroky k řešení. Klíčová je diskuze vedení města, občanů a dalších aktérů rozvoje města.
- Územní plánování – řeší prostorové limity v řadě oblastí. Je nástrojem, který umožní zvýšit nabídku ploch pro bydlení a podnikání a přitáhnout tak jak obyvatele, tak podnikatele a vytvořit pracovní místa (zásadním omezením jsou často vlastnické vztahy rozvojových ploch).

Městský úřad (příp. magistrát) by měl být především **místem setkávání a propojení jednotlivých aktérů a opatření**. Je nutné zabezpečit komunikaci jak směrem k vyšší úrovni (Vláda ČR + jednotlivá ministerstva, veřejné instituce, krajské organizace), tak na lokální úrovni. Zmíněná opatření se dotýkají značně různorodého množství agend, čemuž odpovídá i různorodost doporučených opatření (nástrojů).

Doporučení ke komunikaci města:

- informovat o přípravě, obsahu a naplňování koncepčních dokumentů,
- informovat o plánovaných rozvojových činnostech – s předstihem řešit s klíčovými aktéry,
- průběžné a objektivní informování o dění ve městě – jedná se o klíčový předpoklad změny image,
- být v pravidelném kontaktu se subjekty, které mohou ovlivnit realizaci a efekty opatření proti zmenšování.

Pro řešení zmenšování je obvykle nutné **posílit oblast informační/statistickou**:

- Pro identifikaci přesných příčin zmenšování a účinné zacílení opatření je třeba mít k dispozici data o tom, jací obyvatelé se vystěhovávají (pohlaví, věk, příp. vzdělání).
- Vytvořit **systém monitoringu naplňování opatření** (způsobené změny prostředí, reakce obyvatel/podnikatelů, následné dopady).

Řada opatření proti zmenšování souvisí s **majetkovým hospodařením města**:

- konkrétně jde o systém nakládání s bytovým fondem (a jeho využití pro udržení/přilákání obyvatel),

---

²³ http://www.trebic.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=16973&id_dokumenty=23349

²⁴ <http://www.hradeckralove.org/urad/kppm>

²⁵ <http://rodina.mmdecin.cz/>

- nakládání s pozemky města (využití pro podporu bytové výstavby, či podnikání; dlouhodobé pronájmy subjektům provozujícím činnosti / podnikání důležité pro města)
- a optimální využívání budov v majetku města.

Město může přímo ovlivnit oblast bezpečnosti a veřejného pořádku. Formou **obecně závazné vyhlášky** může regulovat chování osob v obci (noční klid, zákaz žebření), provozování výherních hracích automatů a videoloterijních terminálů a další. K prosazování veřejného pořádku a k plnění dalších činností zřizuje městskou policii.

Jednotlivá opatření také vyžadují **posílení zajištění veřejných služeb** (zejména sociální služby a školství), jejichž kvalitní nabídka je nutnou podmínkou úspěšného působení těchto opatření. Do této kategorie rovněž náleží tvorba podmínek pro život rodin a obecné **budování prorodinného klimatu**. Vše pak také zvyšuje nároky na dostatečné personální a finanční zabezpečení.

3. POPIS UPLATNĚNÍ CERTIFIKOVANÉ METODIKY

Hlavním odběratelem certifikované metodiky je Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor regionální politiky, Oddělení urbánní politiky (MMR). Zájem o výsledky projektu vyjádřilo již v rámci přípravy projektu i statutární město Brno, konkrétně Kancelář strategie města Brna. Dalšími odběrateli výsledků projektu mohou být zmenšující se města, zejména 111 měst identifikovaných v rámci řešení projektu, ale i města, která mohou být zmenšováním v následujících letech ohrožena.

Uplatnění certifikované metodiky vychází z jejích cílů a lze jej spatřovat ve dvou rovinách:

- postupy popsané v metodice představují typová opatření včetně realizátora a nástroje eliminující zmenšování měst,
- metodika se stane nástrojem pro regionální politiku na národní a místní úrovni.

Kapitoly 2.2 a 2.3 věnované způsobům předcházení a řešení příčin a důsledků zmenšování měst jsou přímo využitelné jednotlivými zmenšujícími se městy nebo městy, kde prognózy vývoje obyvatel zmenšování předpovídají. Města si na základě předcházející Metodiky identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst a znalostí procesů rozvoje města mohla identifikovat příčiny zmenšování a nyní si mohou k příčinám zvolit typová opatření.

4. DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

4.1 PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY

- BINEK J., SVOBODOVÁ, H. et al. (2009): Synergie ve venkovském prostoru: aktéři a nástroje rozvoje venkova. Brno: GaREP, spol. s r.o., 94 s. ISBN 978-80-904308-0-8.
- BUTLER, R. W. (1980): The Concept of a Tourism Area Cycle of Evolution: Implication for Management of Resources. *Canadian Geographer*, Vol. 24, No. 1, pp. 5–12. ISSN 1541-0064.
- PIRISI, G., TRÓCSANYI, A. (2014): Shrinking Small Towns in Hungary: The Factors behind the Urban Decline in „Small Scale“. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, Vol. 58, No. 2, pp. 131–147. ISSN 1338-6034.
- PLOG, S. C. (1974): Why Destinations Areas Rise and Fall in Popularity. *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, Vol. 14, No. 4, pp. 55–58. ISSN 0010-8804.
- RINK, D. et al. (2012): Governance of Shrinkage – Lessons Learnt from Analysis for Urban Planning and Policy (D13, D14 and D15). Leipzig: Helmholtz Centre for Environmental Research, 47 pp.
- RUMPEL, P., SLACH, O. (2012): Governance of Shrinkage of the City of Ostrava. Praha: European Science and Art Publishing, 227 pp. ISBN 978-80-87504-19-2.
- RUMPEL, P., SLACH, O., BORUTA, T. (2012): Governance smřšřujících se měst v Evropském kontextu. In: Koutský, J., Raška, P., Kopp, J. et al. (eds.): Výzkum regionálního rozvoje – vybrané přístupy a témata. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, s. 63-74. ISBN 978-80-7414-481-3.

4.2 SEZNAM PUBLIKACÍ, KTERÉ PŘEDCHÁZELY METODICE A BYLY PUBLIKOVÁNY

Seznam publikací, které předcházely metodice a byly publikovány (pokud existují), případně výstupy z určité znalosti, jestliže se jedná o originální práci,

- SVOBODOVÁ, H., BINEK, J. et al. (2015): Metodika identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst. Brno: GaREP, spol. s r.o. ISBN 978-80-905139-5-2.
- SVOBODOVÁ, H., BINEK, J., ŠERÝ, O., CHMELARŤ, R., ŠILHAN, Z., BÁRTA, D., SZCZYRBA, Z., GALVASOVÁ, I. (2015): Zmenšující se města a regiony v České republice. Zpráva k projektu. Brno: GaREP, spol. s r.o.

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

OSVĚDČENÍ

(011/2015)

o uznání Certifikované metodiky výzkumu, vývoje a inovací

„Metodika předcházení a řešení důsledků zmenšování obcí a měst“

RNDr. Hana Svobodová, Ph.D.

Ing. Jan Bínek, Ph.D.

RNDr. Ondřej Šerý, Ph.D.

Bc. Daniel Bárta

Ing. Bc. Roman Chmelař

Ing. Zdeněk Šilhan

PhDr. Iva Galvasová

Certifikovaná metodika byla vytvořena v rámci řešení projektu ev. č. TB030MMR002 „Zmenšující se města a regiony v České republice“.

Ing. David Koppitz
ředitel odboru regionální politiky

V Praze ..... 15. 12. 2015 .....

ISBN 978-80-905139-6-9